

5 (223) 2014

ISSN 1029-7200

БІБЛІОТЕЧНИЙ ВІСНИК

У НОМЕРІ

- Соціокомунікаційні канали передавання інформації в електронних бібліотеках
- Авторитетний контроль: необхідність координованого підходу
- Світові наукометричні системи

Світлана Чуканова,

провідний бібліотекар, координатор Американської бібліотеки ім. В. Китастого НаУКМА

Акредитаційні стандарти Американської бібліотечної асоціації для магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у вишах США (Огляд)

Стаття знайомить з акредитаційними стандартами, розробленими Американською бібліотечною асоціацією щодо реформування вищої бібліотечної освіти у Сполучених Штатах Америки.

Ключові слова: інформологія, бібліотекознавство, вища бібліотечна освіта США, Американська бібліотечна асоціація, освітні акредитаційні стандарти.

Велику роль у модернізації бібліотечної освіти в Україні відіграє врахування позитивного досвіду та прогресивних ідей зарубіжних країн, зокрема Сполучених Штатів Америки.

Основні принципи американської бібліотечної освіти були закладені у період з 1876-го по 1923 р. Американська бібліотечна асоціація опікувалася не лише бібліотечною освітою, але й питаннями освіти взагалі. У 1924 р. було сформовано Комісію з бібліотек та освітніх закладів для дорослих, з метою їх долучення до процесу навчання протягом життя [5, с. 327]. Акредитація магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у вишах США здійснюється під контролем Американської бібліотечної асоціації і відбувається на основі вироблених нею стандартів [2; 4; 6–8]. Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології врегульовують такі основні аспекти діяльності бібліотечної школи (кафедри): місія та цілі; навчальний план; професорсько-викладацький склад; студентське життя; фінансування та адміністрування; матеріально-технічна база.

Невирішеним на сьогоднішній день є питання впливу професійних організацій на вищу освіту у США взагалі та впливу Американської бібліотечної асоціації на бібліотечну освіту у США зокрема. Безсумнівно, що застосування подібних методик в Україні сприяло б розвитку бібліотечної освіти, піднесенню її рівня.

Мета статті – розглянути зміст акредитаційних стандартів, розроблених Американською бібліотечною асоціацією для магістерських програм з бібліотекознавства та інформології у вишах США.

Проблемами бібліотечної справи, у т. ч. бібліотечної освіти в США, сьогодні переймається багато науковців. Це, зокрема, Е. Барнетт, Е. Беррет, Д. Бішоп, К. Джеймс, М. Дьюї, Б. Едвардс,

К. Латімер, К. Лінч, Б. Літл, С. Маккалум, К. Рей, Р. Рубін, Є. Уїнкворт, М. Хейн та ін.

Сучасна бібліотечна освіта у США складається із ступеня бакалавра (гуманітарних або точних наук) і магістерського ступеня із бібліотекознавства та інформології [3, с. 3]. Наразі інформаційні технології відіграють особливо велику роль як у американській бібліотечній освіті, так і бібліотечній справі. Власне ступінь магістра з бібліотекознавства та інформології у США легко комбінується з різними бакалаврськими ступенями з інших спеціальностей. Наприклад, ступінь бакалавра з історії чи літератури разом із магістерським ступенем із бібліотекознавства та інформології дає підґрунтя майбутньому фахівцю, який обрав своїм місцем роботи публічну або університетську бібліотеку. Ступінь бакалавра з біології або хімії у поєднанні з магістерським ступенем із бібліотекознавства та інформології дає змогу майбутньому фахівцеві вибудовувати кар'єру інформаційного аналітика чи технічного спеціаліста у дослідницькому центрі або лабораторії. Ступінь бакалавра з педагогіки разом з бібліотечною освітою дозволяють фахівцям працювати у шкільних, дитячих бібліотеках та медіа-центрах [3, с. 2]. Надзвичайно високо цінується філологічна освіта у поєднанні з бібліотечною – такі спеціалісти вважаються найкращими каталогізаторами у наукових та публічних бібліотеках, особливо у відділах іноземної літератури [1].

А тепер більш детально про «Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології» у редакції від 15 січня 2008 р. [6].

1. Місія та цілі

Місія та цілі програми, наголошується у документі, повинні збігатися з місією та цілями навчального закладу, бібліотечної школи (БШ), що готує бібліотечних спеціалістів. До уваги береться

не просто присутність фахових дисциплін у навчальному плані, але й оцінюються досягнення, рівень теоретичної підготовки студентів та їхнє вміння на практиці довести свої знання.

1. Обов'язковим елементом є систематичне планування роботи та розвиток програми, відповідність цілей програми цілям навчального закладу.

2. Цілі програми визначаються відповідно до результатів навчання, яке передбачає опанування такими дисциплінами:

- друкована інформація та знання;
- послуги та технології використання інформаційних матеріалів;
- створення інформаційних ресурсів;
- комунікація;
- визначення, відбір, придбання, організація, опис ресурсів;
- збереження та видача матеріалів;
- консервація матеріалів;
- аналіз, оцінка, синтез та розповсюдження матеріалів;
- менеджмент ресурсів.

3. Місія має відображати філософію, принципи та етичні норми дисципліни.

4. Фахові принципи мають відповідати політиці, відображеній у документації професійних організацій.

5. Освітні послуги повинні бути якісними, має бути професійний викладацький склад.

6. Обов'язковість проведення досліджень з професійної проблематики.

7. Міждисциплінарність.

8. Взаємовпливи бібліотекознавчої справи та інших наук.

9. Усвідомлення ролі бібліотеки як інформаційного центру для різних груп населення.

10. Усвідомлення місця і ролі бібліотеки в сучасному інформаційному середовищі.

11. Програма має відповідати сучасним потребам як викладачів, так і студентів. Кожна програма оцінюється відповідно до мети та цілей, які ставить перед собою навчальний заклад.

II. Навчальний план (НП)

1. Навчальний план підпорядкований цілям та меті програми і формується в рамках систематичного планування.

2. Обов'язкові дисципліни, які передбачають:

- роботу з друкованими джерелами, розроблення послуг і технологій щодо ефективного їх використання;
- створення інформаційних ресурсів;
- комунікацію;
- визначення, відбір, придбання, організацію та опис ресурсів;

- збереження та видачу матеріалів;
- консервацію матеріалів;
- аналіз, оцінку, синтез та розповсюдження матеріалів;
- менеджмент ресурсів.

3. Власне навчальний план:

- сприяє вихованню свідомих бібліотечних професіоналів, здатних надавати якісні послуги;
- підкреслює роль знання як результату теоретичних і прикладних досліджень у галузі бібліотекознавства та суміжних дисциплін;
- інтегрує теорію, практику та використання новітніх технологій;
- задовольняє потреби суспільства, особливо тих груп, які отримують недостатнього рівня послуги;
- відповідає вимогам сучасного динамічного, технологічного, глобального суспільства;
- окреслює напрями подальшого розвитку;
- передбачає постійний професійний розвиток.

Навчальний план повинен вибудовуватися спільно зі студентами. Останні самі мають визначати курси, які вони хочуть слухати, які відповідають їхнім потребам та інтересам. Водночас вони повинні узгоджуватися зі стратегією навчального закладу. Навчальний план повинен включати міждисциплінарні студії та дослідження. Якщо програма передбачає вивчення послуг спеціалізованих бібліотек, то навчальний план повинен включати і відповідні дисципліни, а також враховувати як співвідносяться такі дисципліни з основами бібліотечної справи та інформології. Навчальний план повинен відповідати вищезазначеним вимогам незалежно від місця розташування навчального закладу чи форми проведення занять.

Навчальний план потрібно постійно переглядати та оновлювати. Оцінка НП ґрунтується на результатах робіт студентів, рівні їх працевлаштованості, якості педагогічних кадрів.

III. Викладацький склад

1. Викладацький склад має відповідати цілям програми. Він складатиметься з викладачів, які працюють на повну ставку та 0,5 ставки. Викладачі на повну ставку повинні володіти фаховими знаннями. Вони можуть викладати основні дисципліни програми, керувати дослідницькою роботою. Ті, хто працює на 0,5 ставки, доповнюють та збалансовують програму, зазвичай, це викладачі суміжних дисциплін або предметів для майбутніх фахівців спеціалізованих бібліотек.

2. Викладачі повинні заохочувати студентів до креативного мислення, застосування інноваційних технологій, проведення наукових досліджень. Во-

ни зобов'язані створювати необхідні умови для проведення таких досліджень.

3. Бібліотечна школа (БШ) має чітку політику відбору викладачів з різних спеціальностей, у т. ч. міждисциплінарних студій. Документи, що підтверджують цю політику, повинні бути у відкритому доступі.

4. Кожен викладач має бути компетентним педагогом, мати високий рівень інформаційної та технологічної грамотності, належати до професійних спільнот.

5. Викладач повинен бути стипендіатом або мати сертифікат про завершення дослідження з фаху. Він зобов'язаний мати диплом про здобуття найвищих ступенів. Викладачі можуть мати різну освіту (технічну, гуманітарну тощо), однак вони повинні вміти проводити галузеві дослідження, повинні мати спеціалізовані знання, які вимагає програма. Необхідно володіти навичками академічного планування та оцінювання, мати відповідний досвід роботи у галузі, комунікативні здібності, спілкуватися з викладачами інших предметів. Викладацький склад повинен утворювати інтелектуальне середовище, яке відповідає вимогам, цілям та меті програми.

Оцінка викладачів ґрунтується на їхніх уміннях керувати дослідженнями, застосовувати інноваційні технології, на їхній відповідності стратегії бібліотечної школи, на сприйнятті студентами.

IV. Студентство

1. Усі студенти, котрі мають ступінь бакалавра з будь-якої дисципліни, мають право вступити до бібліотечної школи, яка відповідає за набір, фінансування, розміщення, ведення адміністративної політики. Студенти мають бути свідомі цілей та мети програми, яку вони обрали, і повинні відповідати вимогам цієї програми.

2. Уся інформація про програму, фінансування, навчальний план, викладацький склад, критерії оцінювання та навчальний заклад загалом має бути найновішою, точною та доступною.

3. При відборі увага звертається на наявність ступеня бакалавра будь-якої акредитованої інституції, відповідність професійних планів студента цілям програми, наявність кваліфікації, достатньої для навчання за обраною програмою.

4. Студенти повинні структурувати власні індивідуальні плани відповідно до своїх потреб та узгоджувати їх з вимогами програми. Вони отримують систематичну оцінку своїх знань, а також мають можливість звернутися за додатковими консультаціями та допомогою.

5. БШ надає простір студентам для здійснення практики. Вони мають змогу брати участь у діяль-

ності студентських організацій, у розробленні навчальних планів.

6. Результати перевірки знань студентів слугують показником розвитку програми. Оцінювання здійснюється за встановленою навчальним закладом процедурою.

V. Фінансування та адміністрування

1. БШ є невід'ємною частиною навчального закладу (вишу), проте автономною. Автономія означає, що БШ здатна забезпечувати розроблення навчальних програм, надавати інтелектуальний простір, відповідати за набір студентів. Установа, в якій функціонує БШ, надає ресурси та надає адміністративну підтримку.

2. Установа всіляко підтримує БШ, викладачі останньої можуть брати участь у загальному адмініструванні інституції, інституція сприяє міждисциплінарним студіям у БШ.

3. Виконавчий директор програми має зарплату, посаду, статус на рівні завідувача кафедри. Окрім академічних навичок, він повинен також мати лідерські якості, здатність керувати, необхідний досвід роботи за професією. Виконавчий директор повинен забезпечувати інтелектуальне середовище відповідно до мети та цілей БШ і програми, всіляко сприяти адаптації студентів у навчальному закладі.

4. Усі інші працівники БШ, як і адміністрація установи (вишу), повинні підтримувати виконавчого директора.

5. Установа надає постійну фінансову допомогу БШ і допомагає виконувати навчальний план та проводити дослідження.

6. Заробітна плата нараховується виконавчому директору та викладачам відповідно до їх кваліфікації. Стипендії студентам нараховуються на загальних підставах, за правилами, що діють у всій установі.

Систематичне планування роботи БШ передбачає включення як адміністративної, так і фінансової політики.

VI. Матеріально-технічна база

1. Програма має виходити на функціональне навчальне середовище як студентів, так і викладачів.

2. Програма забезпечується коштами (ресурсами) для проведення навчання та досліджень, викладання, надання консультаційних послуг, виконання адміністративної роботи.

3. Доступ до бібліотеки, мультимедіа-центрів, комп'ютерних центрів для здійснення досліджень та виконання практичних завдань.

4. Уся техніка, матеріали тощо повинні бути доступні студентам та викладачам, у першу чергу, вони повинні бути доступними людям з обмеженими можливостями.

5. Оцінка даного аспекту діяльності БШ враховує рівень доступності техніки та ресурсів для забезпечення навчання та викладання за програмою.

Прикінцеві положення

- Стандарти визначено як описові, тому відсутня деталізація шляхів досягнення відповідності БШ цим стандартам.
- Стандарти орієнтовані на інноваційні технології та подальший розвиток бібліотечної справи, а саме, на:
- систематичне планування роботи;
- результати навчання;
- визначення основного предмета;
- міждисциплінарні студії;
- використання різних форм навчання (очної та заочної);
- врахування вимог глобалізації, етичних норм, освітніх вимог до магістерських програм взагалі [6].

За даними опитування 2012 р., інформаційне агентство «Ю Ес Ньюз» (US News) склало рейтинг 51 кафебри бібліотекознавства (Library Schools), акредитованої Американською бібліотечною асоціацією. Ранжування проводилося на основі опитування та аналізу навчальних програм [4; 9]. За результатами опитування, Іллінойський університет Урбана-Шампейн; Університет Північної Кароліни – Чепел Гілл; Вашингтонський університет надають найкращу вищу освіту за спеціальністю бібліотекознавство та інформологія. У цих вишах – лідерах з підготовки майбутніх бібліотекарів – навчають за напрямками: архівна справа, робота у цифровому середовищі, інформаційні системи, робота з медіа-засобами, робота у бібліотеках для дітей та молоді [4]. Подекуди зустрічаються й такі спеціальності, як бібліотекознавство у галузі охорони здоров'я, правове бібліотекознавство [1; 9].

Отже, огляд змісту акредитаційних стандартів, розроблених Американською бібліотечною асоціацією, засвідчує, що ця організація справляє

значний вплив на піднесення якості бібліотечної освіти у Сполучених Штатах Америки.

Подібні підходи були б цілком доречними і на теренах України, адже вітчизняна галузь бібліотекознавства та інформології наразі потребує кардинальних змін.

Список використаних джерел

1. Crosby O. Librarians: information experts in the digital age / O. Crosby // *Occupational Outlook Quarterly*. – 2000. – № 1. – P. 3–15.
2. Directory of ALA-Accredited Master's Programs in Library and Information Studies [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ala.org/accreditedprograms/directory>. – Назва з екрана.
3. McCook K. Opportunities in Library & Information Science Careers. McGraw-Hill, 2001. – 160 p.
4. Methodology : Best Library and Information Studies Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.usnews.com/education/best-graduate-schools/articles/2013/03/11/methodology-best-library-and-information-studies-rankings>. – Назва з екрана.
5. Rubin Richard E. Foundations of Library and Information Science. – New York : Neal-Schuman Publishers, Inc., 2004. – 495 p.
6. Standards for Accreditation of Master's Programs in Library and Information Studies [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ala.org/accreditedprograms/sites/ala.org.accreditedprograms/files/content/standards/standards_2008.pdf. – Назва з екрана.
7. Structure of the U.S. Higher Education System [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.aacc.nche.edu/Resources/aaccprograms/international/Documents/studentguide/s_g8_structureoftheushigheredsystem.pdf. – Назва з екрана.
8. The North American Higher Education system [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.universitiesintheusa.com/american-education.html>. – Назва з екрана.
9. Top Library and Information Studies Schools [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://grad-schools.usnews.rankingsandreviews.com/best-graduate-schools/top-library-information-science-programs>. – Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2014 р.

UDC 02+004]:374.73(73)

Svitlana Chukanova,

senior librarian, V. Kytastyi American Library Coordinator, National University of Kyiv-Mohyla Academy, applicant for PhD degree at NaUKMA

ALA STANDARDS FOR LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE SPECIALISTS' TRAINING IN THE USA (REVIEW)

Publication is dedicated to the issue of analysis of ALA accreditation standards for MA in LIS programs in higher educational establishments in the USA.

К е у в о р д с: library and information science, higher education in LIS the USA, American Library Association, educational accreditation standards.

УДК 02+004]:374.73(73)

Светлана Чуканова,

ведущий библиотекарь, координатор Американской библиотеки им. В. Кистаского НаУКМА

АККРЕДИТАЦИОННЫЕ СТАНДАРТЫ АМЕРИКАНСКОЙ БИБЛИОТЕЧНОЙ АССОЦИАЦИИ ДЛЯ МАГИСТЕРСКИХ ПРОГРАММ ПО БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЮ И ИНФОРМОЛОГИИ В ВУЗАХ США (ОБЗОР)

Статья знакомит с аккредитационными стандартами, разработанными Американской библиотечной ассоциацией с целью реформирования библиотечного образования в Соединенных Штатах Америки.

К л ю ч е в ы е с л о в а: информология, библиотековедение, высшее библиотечное образование США, Американская библиотечная ассоциация, образовательные аккредитационные стандарты.